

Crynodeb o Waith Ymgysylltu

Rhieni sydd wedi bod mewn gofal

1. Y cefndir

- Ym mis Mawrth 2022, penderfynodd y Pwyllgor Deisebau gynnal ymchwiliad yn gysylltiedig â'r ddeiseb isod:

Rhif y ddeiseb: P-06-1161

Casglu a chyhoeddi data yn rheolaidd o ran faint o fabanod/plant sy'n dychwelyd at ofal eu rhieni sydd wedi bod mewn gofal ar ddiwedd Lleoliad Rhiant a Phlentyn

- Penderfynwyd, er mwyn cael darlun manwl o'r sefyllfa barhaus o ran rhieni sydd wedi bod mewn gofal, ei bod yn amlwg bod angen clywed gan bobl sydd â phrofiad byw. Cynigiodd y Tîm Ymgysylltu â Dinasyddion ddull ansoddol o ymgysylltu.

2. Cyfranogwyr

- Rhwng 1 Ebrill a 30 Ebrill 2022, gweithiodd y Tîm Ymgysylltu â Dinasyddion gyda 24 rhiant ledled Cymru sydd wedi bod mewn gofal, a oedd yn cynnwys 20 menyw a 4 dyn
- Hwylusodd y Tîm Ymgysylltu â Dinasyddion bedwar grŵp ffocws wyneb yn wyneb â rhieni ledled Cymru sydd wedi bod mewn gofal. Cynhaliwyd dau o'r rhain yn y De a chynhaliwyd dau yn y Gogledd, gyda'r cyfranogwyr a oedd yn cymryd rhan wedi'u lleoli ar draws y rhanbarthau.
- Cysylltwyd â'r cyfranogwyr drwy sgysiau â NYAS Cymru (y Gwasanaeth Eiriolaeth Cenedlaethol i Bobl Ifanc) a Voices from Care Cymru.

6. Amcan yr ymgysylltu oedd casglu barn a phrofiadau rhieni sydd wedi bod mewn gofal.

3. Methodoleg

7. Roedd fformat y gwaith ymgysylltu yn debyg i raddau helaeth rhwng sesiynau, ond cafodd ei amrywio ychydig i ddiwallu anghenion cyfranogwyr.

8. Prif nodau'r grwpiau ffocws oedd:

- Deall rhagor am brofiadau pobl ifanc o gael plentyn tra mewn gofal eu hunain neu fel rhywun sydd wedi gadael gofal
- Gwybod a yw'r cyfranogwyr yn teimlo eu bod yn cael eu cefnogi ac yn cael cefnogaeth ymarferol ac emosiynol o ansawdd da.
- Deall pa wasanaethau a chymorth a ddarperir gan awdurdodau lleol, y trydydd sector neu eraill ac a ydynt yn diwallu anghenion pobl ifanc ac anghenion eu plant.

9. Gofynnwyd y cwestiynau canlynol i'r cyfranogwyr er mwyn dechrau trafodaeth a chael manylion:

- Beth hoffech chi ei ddweud wrthym am eich profiad o fod yn rhiant sydd wedi bod mewn gofal?
- Pan oeddech chi'n feichiog, oeddech chi'n meddwl bod gweithwyr proffesiynol a gwasanaethau yn eich trin yn wahanol oherwydd eich bod wedi bod mewn gofal?
- Pa gymorth a chefnogaeth a gawsoch chi gan y gwasanaethau cymdeithasol a gwasanaethau eraill i'ch paratoi i fod yn rhiant?
- Pa gymorth a chefnogaeth gawsoch chi ar ôl i'ch babi gael ei eni?
- Beth yw'r prif bethau a fyddai wedi'ch helpu chi fwy neu yr hoffech chi fod wedi eu gweld yn cael eu gwneud yn wahanol?
- A allwch chi ddweud wrthym am rai o'r anawsterau ymarferol ac emosiynol ychwanegol y mae rhieni sydd wedi bod mewn gofal yn eu hwynebu?

10. Mae nodiadau o bob sesiwn ar gael ar gais.

4. Themâu allweddol sy'n codi:

11. Er mai agwedd bersonol oedd i hanes pob unigolyn, daeth rhai themâu cyffredinol clir i'r amlwg yn ystod y trafodaethau hyn:

Stigma

12. Ym mhob un o'r grwpiau ffocws, roedd yn amlwg bod rhieni sydd wedi bod mewn gofal yn teimlo eu bod yn wynebu lefel uchel o stigma oherwydd eu profiadau yn y gorffennol. Arweiniodd hyn at rwystredigaethau gan y cyfranogwyr oedd yn teimlo bod y stigma hwn wedi arwain at brofiad gwael wrth iddyn nhw ddod yn rhieni eu hunain.

'Roedd y gweithiwr cymdeithasol yn awgrymu ein bod ni'n ddim ond slobs, doedd y gefnogaeth jyst ddim yna, a mae jyst teimlad o stigma yn syth'

"Mae stigma ynglŷn â'r rhai sy'n gadael gofal sy'n effeithio arnoch chi mewn cymaint o wahanol ffyrdd - dewis gyrfa/addysg, mae'r rhestr yn mynd ymlaen. Roedd y diffyg cefnogaeth a'r berniadau a gefais yn erchyll'

"Roedd gen i botel o win yn y gegin ar ôl y Nadolig. Daeth y gweithiwr cymdeithasol o hyd iddi a'i dywallt i lawr y sinc a dweud 'os wyt ti'n cario 'mlaen, byddi fel dy fam - doeddwn i ddim hyd yn oed wedi ei hagar. Roedden nhw'n cymryd yn ganiataol mod i'n yfwr pan 'doeddwn i ddim, oherwydd bod fy mam yn yfed.

13. Roedd yna hefyd lefel uchel o ddiecter nad oedd y stigma sy'n gysylltiedig â rhieni sydd wedi bod mewn gofal wedi newid dros y blynyddoedd gyda nifer o gyfranogwyr yn pryderu am yr effaith y gallai hyn ei chael ar eu plant yn y pen draw.

'Mae'r stigma yma wedi bod yma ers blynyddoedd - pryd fydd o'n newid? A fydd yr un peth i'n plant?!? Mae'n teimlo fel na fydd byth yn stopio. Pam rydyn ni'n dal i ymladd i'r lleisiau hyn gael eu clywed?

14. Roedd y mwyafrif o rwystredigaethau ynghylch stigma wedi'u cyfeirio tuag at y gwasanaethau cymdeithasol, ac roedd hefyd sawl pryder yn cael eu codi ynghylch y driniaeth a gafodd nifer o gyfranogwyr gan y GIG.

'Cefais fy nhrin yn ofnadwy yn yr ysbyty. Ro'n i'n teimlo fwy fel troseddwr na mam newydd, a bod yn onest, ro'n i'n amlwg yn cael fy marnu'

'Roedd y bydwagedd yn hyfryd ar y cyfan ond ry'ch chi jest yn teimlo eich bod chi'n cael eich barnu ganddyn nhw, er nad ydyn nhw'n gwybod y sefyllfa gan fod popeth yn gyfrinachol'

"Rydych chi wedi'ch condemnio o'r dechrau, y funud maen nhw'n gwybod eich bod chi wedi bod mewn gofal, rhaid i chi frwydro'n galed. Dim ond ein trin ni fel pobl, rydych chi mewn ysbyty, ac mae'ch plentyn yn cael ei gymryd oddi arnoch chi, yn cael eich trin â dim parch oherwydd y rhagdybiaethau hynny.'

Gwasanaethau cymdeithasol

15. Thema allweddol gyffredinol arall a ddaeth i'r amlwg o'r grwpiau ffocws oedd y berthynas negyddol y soniodd rhieni ifanc amdani gyda'r gwasanaethau cymdeithasol.
16. Er bod ambell i enghraifft o straeon positif yn dod i'r amlwg gyda gweithwyr cymdeithasol unigol, y teimlad ymhlith y mwyafrif o'r cyfranogwyr oedd bod problemau dyfnach o fewn y gwasanaethau cymdeithasol a oedd angen mynd i'r afael â nhw.

Dydyn nhw ddim bob amser yn onest gyda'r hyn maen nhw'n ei ddweud... maen nhw'n dweud wrthyf i fod yn onest ac yn agored, ond wedyn ar y droed arall maen nhw'n defnyddio popeth ac unrhyw beth ti'n ei ddweud yn dy erbyn di'

"Gweithwyr cymdeithasol yw'r rhai sydd jyst ddim yn ein helpu ni, maen nhw'n troi fyny'n ddirybudd ar ddyddiau sydd ddim yn gyfleus drwy'r amser, wedyn maen nhw'n meddwl pam dwi'n ypsetio a mae hynny'n negyddol i fi yn y diwedd, yn tydi? Mae'n gwneud i mi edrych fel nad ydw i'n addas i bwrpas. Maen nhw'n ei wneud o'n fwriadol'

'Mae rhai gweithwyr cymdeithasol yn iawn, ond maen nhw jyst yn cymryd clod am stwff dydyn nhw ddim yn ymwneud â nhw'

17. Ar sawl achlysur, roedd cyfranogwyr yn aml yn teimlo, wrth ryngweithio â'r gwasanaethau cymdeithasol, eu bod yn cael eu barn a bod eu sylwadau'n aml yn cael eu camddehongli.

"Roedden nhw'n cwestiynu fy mod i'n rhoi fy merch mewn dillad oedd ar gyfer merched iau, ond mae hi'n fach iawn am ei hoed ac roedden nhw'n dal i'w godi fel rhywbeth negyddol. Os wyt ti'n rhiant byddet ti'n gwybod hynny ond roedd hi'n dal i bigo arna i am bethau mor fach'.

"Ddywedon nhw wrthon ni nad oedd y tŷ yn daclus, felly y tro nesaf fe wnes i'n siŵr bod yr holl deganau wedi'u clirio... beth ddwedon nhw? O ble mae'r teganau i gyd... dyna oedd y broblem nesa'

18. Maes arall a gododd ar draws sawl grŵp ffocws oedd gofal maeth. Gwnaeth sawl unigolyn sylwadau ar brofiadau negyddol a gawsant ac maent yn dal i'w cael gyda gofalwyr maeth, gyda nifer yn rhannu eu barn nad oedd y system gofal maeth a gwasanaethau cymdeithasol yn addas i'w diben.

"Mae'r gofalwr maeth yn cael gwneud fel y mynnon nhw. Fe wnes i ganfod eu bod yn ceisio fy ngwneud i'n ddig yn fwriadol fel eu bod nhw'n gallu dweud 'wel fe gollodd ei thymmer - mae ganddi broblemau hefo'i thymmer'

"Mae angen ail-hyfforddi gofal cymdeithasol. Maen nhw'n esgeuluso plant sydd angen help ac mae fel eu bod nhw'n targedu plant sydd ddim ei angen. Mae 'na deimlad o ragfarn fawr tuag at blant mewn gofal. Dwi'n teimlo bod llawer ohonyn nhw'n byw ar y pŵer, dwi wedi dod ar draws sawl un yn y system a hefyd mewn gofal maeth... dylid ei dileu!'

Trawma Emosiynol

19. Roedd yn amlwg ar draws yr holl grwpiau ffocws, bod profiadau'r cyfranogwyr yn y gorffennol wedi arwain at straen emosiynol arnyn nhw a'u plant. Rhannodd llawer o'r cyfranogwyr straenon personol iawn am y trawma.

"Mae'n ofnadwy – jyst yn ofnadwy. Mae'n uffernol gweld dy blentyn yn cael ei gymryd oddi wrthot ti, mae'n gwneud i mi deimlo'n sâl nawr yn meddwl am y peth, mae jyst yn trawmatig'.

"Pan gafodd y plant eu cymryd oddi arnaf, gwnaeth fy nhorri, dinistrio'n bywydau. Roedd yn 14 wythnos cyn i fi weld fy mab eto a fy merch 14 mis - wnaethon ni ddim eu gweld o gwbl dros y cyfnod clo ac felly dim ond ar gamera oedden ni'n gallu eu gweld - a chamera gwael oedd hwnnw'.

20. Gwnaeth nifer o'r cyfranogwyr sylwadau am yr effaith negyddol a gafodd y profiadau hyn ar eu hiechyd meddwl gwael a goblygiadau pellach hynny.

'Yn y pen draw - Materion byw a marw yw'r rhain rydyn ni'n delio â nhw - mae'n gallu ac wedi gwthio pobl ifanc i hunanladdiad'

'Mae'r straen yn ychwanegu at eich iechyd meddwl yntydi - mae'n bwysau ychwanegol ar adeg pan nad oes ei angen arnoch chi, mae dod yn rhiant yn gyfnod digon anodd fel y mae'

"Mae fy iechyd meddwl wedi cael ei guro, sut mae disgwyl i chi ddelio â'r cyfan? Dwi'n nabod pobl sydd heb lwyddo ac sydd mewn lle ofnadwy. Dwi'n teimlo'n lwcus mewn ffordd y gwnes i lwyddo i gadw'n gymharol at fy nghoed, ond mae'r broses o ailadeiladu eich hun yn cymryd amser ac mae angen cymorth arnoch chi'

Cymorth

21. Gwnaeth yr holl gyfranogwyr sylwadau am y cymorth amhrisiadwy a roddwyd iddynt gan sefydliadau'r trydydd sector, gyda llawer hefyd yn nodi sut roedd y gwasanaethau cymdeithasol weithiau'n teimlo o dan fygythiad oherwydd y cymorth hwn.

'Weithiau, mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn meddwl ein bod yn mynd at y trydydd sector dim ond er mwyn herio a chwyno, ond rydyn ni'n mynd yno i cael cymorth'

"Rwy'n cael fy meirniadu am fy mhrofiadau yn y gorffennol drwy'r amser, rydych chi'n teimlo eu bod nhw'n eich barnu o hyd a'u bod heb gael eu sefydlu i'ch helpu chi. Mae Voices wedi fy nghefnogi ers 3 neu 4 blynedd nawr, ac wedi fy helpu i ddatblygu fy rhwydwaith ehangach hefyd'.

'Dwi'n teimlo os nad oedd Voices gen i – duw a wŷr lle fyddwn i'

22. Yn ogystal ag ategu cefnogaeth emosiynol sefydliadau'r trydydd sector, nodwyd mewn sawl achos sut yr oeddent yn darparu cefnogaeth ymarferol amhrisiadwy i rieni ifanc.

"Mae gen i weithiwr o Barnardo's sy'n gofalu amdanaf i nawr, a nhw oedd y person ddywedodd wrtha i yn y pen draw nad oedd y gwasanaethau cymdeithasol yn ymdrin â fy achos i nawr. Roedd Barnardo's yn wych o ran rhoi cymorth y person cyfan i mi'

Mae NYAS wedi bod yn wych i mi. Rydych chi'n teimlo nad oes digon o gefnogaeth gyda phethau eraill, cyfrifon banc ac ati a bod cymorth ymarferol yn hollbwysig. Sut rydych chi'n talu biliau? Sut rydych chi'n trin arian? Sut rydych chi'n mynd ar ôl pobl â thai? Mae'r gefnogaeth honno'n gwneud gwahaniaeth enfawr.

5. Awgrymiadau ar gyfer Gwella

23. Awgrymodd y cyfranogwyr ychydig o welliannau yr oedden nhw'n credu oedd angen eu gwneud i wella eu profiadau. Roedd y rhain yn cynnwys:

[Mwy o gymorth emosiynol:](#)

24. Nododd sawl un a gymerodd ran sut yr oedd gwir angen am gefnogaeth fwy emosiynol a bod angen clustnodi arian i flaenoriaethu'r maes hwn.

'Peidiwch ag edrych arnon ni dim ond fel plant sydd wedi bod mewn gofal, dim ond oherwydd bod cenedlaethau blaenorol wedi cael problemau, dyw hynny ddim yn golygu y byddwn ni. Rhowch arian tuag at y gefnogaeth gywir'

'Mae angen mwy o gefnogaeth sy'n gwneud gwahaniaeth, mae angen i ni gael pobl i'n helpu ni i beidio ein barnu ni, mae angen iddyn nhw ein gweld ni fel pobl go iawn'

Atal:

25. Roedd atal yn faes gwelliant arall y cyfeiriodd sawl un o'r cyfranogwyr ato, gyda sawl un yn pwysleisio'r angen i wneud pethau'n iawn ar gyfer y genhedlaeth nesaf.

'Fydd dim byd yn cael ei drwsio i ni, dwi'n deall hynny - ond mae atal ar gyfer y genhedlaeth nesaf yn hollbwysig'

'Y ffordd orau o atal hynny yw ymyriadau seicolegol cynnar i blant sy'n mynd i ofal, felly dyw e ddim wedi cael ei ddefnyddio fel esgus nes ymlaen'

Mae'n rhaid i'r cyfathrebu rhwng asiantaethau fod yn llawer gwell hefyd. Mae amseroedd aros yn cael eu hymestyn oherwydd bod y cyfathrebu'n wael, a phan maen nhw'n cyfathrebu mae pethau hanfodol yn cael eu gadael allan. Mae atal yn hollbwysig'

Newid i'r system Gofal Cymdeithasol:

26. Thema gyson a oedd yn dod i'r amlwg oedd yr angen am newid sylfaenol i'r system gofal cymdeithasol. Roedd llawer yn teimlo bod y system wedi bod yn fethiant iddynt ac roedd gan sawl un o'r cyfranogwyr farn gryf o ran y newidiadau oedd eu hangen.

"Mae angen ail-hyfforddi gofal cymdeithasol. Maen nhw'n esgeuluso plant sydd angen help ac mae fel eu bod nhw'n targedu plant sydd ddim ei angen. Mae 'na deimlad o ragfarn fawr tuag at blant mewn gofal. Dwi'n teimlo bod llawer ohonyn nhw'n byw ar y pŵer, dwi wedi dod ar draws sawl un yn y system.' MAE ANGEN EI DILEU!

"Edrychwch ar y modelau magu plant mae pobl yn ei gael mewn gofal maeth. Rydyn ni i gyd wedi siarad am sut y cawsom wybod nad oedd gennym 'fodelau priodol o fagu plant', ond dyna holl bwynt gofal maeth. Os mai dyna'u hesgus yna mae angen iddyn nhw drwsio'r system gofal maeth'